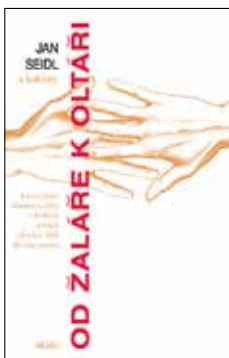

„memory studies“ (studia paměti) a jeho esej *Sedm typů zapomnění* je dnes už klasickým textem. A jaké typy zapomnění autor rozlišuje? Jsou to: represivní vymazání, nařízené zapomnění, zapomnění jako zásadní prvek při utváření nové identity, strukturální amnézie, zapomnění jako anulace, zapomnění jako plánované zastarávání a zapomnění jako ponížené mlčení. Po eseji následuje i rozhovor s Paulem Connertonem. Z oblasti filmu zaujme esej Antonína Tesaře *Zrcadlo a iluze. Paměť a sen ve filmech Christophera Nolana*, zabývající se filmy *Memento*, *Dokonalý trik* nebo *Počátek*. A ještě se vrátím k rozhovoru s Radkou Denemarkovou a ocituji další její myšlenku: „Politici rádi zneužívají větu, že naděje a budoucnost je v dětech. Není. Protože děti jsou vychovávány svými rodiči a ti jim od prvního nádechu předávají předsudky, klíše a svůj omezený pohled na svět, který považují za jediný správný. A jen ti silní a schopní kritického myšlení pochopí, že život může být žit různými způsoby a svět je ve skutečnosti pestrý.“ Právě na předsudky a klíše bychom opravdu měli umět zapomínat...

Od žaláře k oltářím

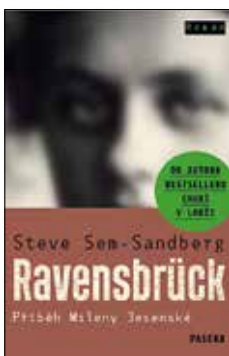
Pod velice výstižným názvem *Od žaláře k oltářím* a podtitulem *Emancipace homosexuality v českých zemích od roku 1867 do současnosti* se skrývá obsáhlá studie (skoro 600 stran) autorů **Jana Seidla**, **Jana Wintra** a **Lukáše Nozara**, která představuje první soustavný výklad politicko-společenské emancipace české homosexuální menšiny (vydal Host). Před dvěma lety vyšla v Akademii podobně rozsáhlá kniha Martina C. Putny a kolektivu *Homosexualita v dějinách české kultury*, která se soustředila na zpracování tématu homosexuality v naší literatuře, výtvarném umění, divadle a filmu. Kniha

Od žaláře k oltářím je naopak prací z oblasti historie, práva i sociologie. Je to práce velice podrobná, fundovaná, doplněná řadou dokumentů a citací a také zajímavých fotografií. Je ale také plná řady konkrétních osudů a portrétů lidí, kteří o emancipaci homosexuality usilovali nebo jí naopak bránili; lidí, kteří byli pro svoji sexuální orientaci trestáni či jinak pronásledováni. Za těch sto padesát let prošlo vnímání a přijímání homosexuality u nás nesmírně bohatým, dramatickým vývojem: od trestněprávní perzekuce přes společenskou emancipaci a zmírňování a následnému zrušení trestnosti až po gay a lesbická hnutí 80. a 90. let 20. století, které vedly až k přijetí zákona o registrovaném partnerství v roce 2006. Kniha se dělí na pět velkých oddílů: *Mechanismy a míra trestněprávní perzekuce homosexuality podle trestního zákona z roku 1852*, *„Homosexuelní“ jako nová entita v české společnosti v období rakousko-uherské monarchie*, *Úsilí o společenskou emancipaci homosexuality v období první republiky*, *Zmírňování trestnosti homosexuality za komunistického režimu* a *Gay a lesbická emancipace v českých zemích od konce osmdesátých let 20. století*. Podrobně jsou představeny třeba právě snahy o přijetí zákona o registrovaném partnerství, citovány jsou i vystoupení některých poslanců či názory prezidenta Václava Klause, jehož veto zákona v roce 2006 poslanci nakonec přehlasovali. V příloze je několik zajímavých historických dokumentů (např. dopisy českého šlechtice z roku 1867 nebo text *Pražská homosexuální kavárna očima Egona Erwina Kische, 1914*). Jak v posudku praví Martin C. Putna, práce „znamená zásadní přínos v bádání nejen o homosexualitě v české společnosti, ale i o české společnosti jako takové“.

Ravensbrück

Švédský spisovatel **Steve Sem-Sandberg** (1958) se proslavil románem *Chudí v Lodži* z roku 2009 (č. 2011). V letech 1998–2003 žil v Praze a napsal zde románovou biografii **Ravensbrück – Příběh Mileny Jesenské** (2003), kterou vydala Paseka v překladu Dagmar Hartlové. Na přebalu se praví, že jde o „román-dokument“ či „román-kaleidoskop“ a obojí je velmi přiléhavé označení: autor totiž vedle vlastního vyprávění cituje řadu dokumentů, výpovědí či vzpomínek, aby složil čtivý životopis ženy, jejíž život je pro námět na román jako stvořený. Českou novinářku Milenu Jesenskou

(1896–1944) zná svět především jako přítelkyni Franze Kafky a jako adresátku jeho slavných *Dopisů Mileně*. V Sem-Sandbergově knize však tvoří vztah s Kafkou jen krátkou epizodu, až je to možná škoda. Ale Milenin život byl mnohem bohatší a dramatictější, takže autor se soustředil hlavně na jiné události z jejího života. Na sobeckého otce, zubního lékaře, na nemocnou matku, která zemřela, když bylo Mileně 17 let. Na dětství, které skončilo se začátkem první světové války. Na Ernsta Polaka, do kterého se Milena zamilovala a začala s ním objevovat svět. Na rozpory s otcem, na zanedbávání studia medicíny, na její kleptománii. Na to, že jí otec přinutil k potratu, protože nechtěl, aby si Žida Polaka vzala. Na to, jak ji nechal internovat v blázinci a nakonec ustoupil: v březnu 1918 se Milena za Polaka provdala a odjeli spolu do Vídně. Milena tam vyučuje češtinu a stane se milenkou Hermanna Brocha. A začne psát první články – „skici ze života“. Na jaře 1920 si začíná dopisovat s Kafkou. Manželství s Polakem neklape, v roce 1925 je rozvedeno. Milena se mezitím vrátí do Prahy a pak se provdá za architekta Jaromíra Krejčara, s nímž má dceru Janu, zvanou Honza. Krátce před porodem si Milena poraní pravé koleno – do smrti bude kulhat. Stane se úspěšnou novinářkou, má řadu milenců (údajně byl mezi nimi i Julius Fučík), s manželem žijí spíš vedle sebe než spolu. Je přesvědčenou komunistkou, ale nevidí svět černobíle. Přicházejí těžké časy let 1938 a 1939. Milena píše mj. do Peroutkovy *Přítomnosti* a angažuje se v odboji. Je to statečná, přímá žena, ale i náladová, komplikovaná osobnost. Na konci roku 1939 je zatčena gestapem a pak, na podzim 1940, uvězněna v koncentračním táboře Ravensbrück. Je politickým vězněm a zachází se s ní přece jen mnohem lépe než se Židy nebo Cikány – pracuje jako úřední síla v táborové nemocnici, kde je svědkem řady hrůz či lékařských experimentů. Přesto se snaží pomáhat, jak se dá. Seznámí se zde mj. s Grete Buberovou, která později napíše jeden z jejich prvních životopisů (*Kafkova přítelkyně Milena*). Ale ani lepší zacházení Milenu nešetří: onemocní těžkým zánětem ledviny a i přes operaci nakonec nepřežije. Milena Jesenská zemřela 17. května 1944.

Borgesovy předmluvy a eseje

Argo vydalo další, už pátý svazek vybraných spisů **Jorge Luise Borgese** (1899–1986), tentokrát cele věnovaný literatuře. Zahrnuje tři soubory předmluv a esejí: *Předmluvy s předmluvou předmluv*, *Devět dantovských esejí* a *Osobní knihovna* (přeložili Mariana Machová, Anna Housková, Blanka Stárková a Lukáš Mathé). Borges byl velmi sečtělý a měl široký rozhled, ale jako každý velký čtenář i on měl svá oblíbená díla a milované autory, k nimž se vracel a o které se zajímal nejvíc. Na jedné straně je to samozřejmě literatura jeho rodné země, tedy Argentiny, zde asi na prvním místě dvoudílný gaučovský epos José Hernández *Martín Fierro* a *Návrat Martína Fierra* z let 1872 a 1879; a na druhé straně pak literatura světová, z níž snad vůbec nejvíc obdivoval Dantovu *Božskou komedii*. Hernándezova básnická skladba *Martín Fierro* je podle Borgese „velmi dobře napsaná a velmi špatně čtená kniha. Hernández ho napsal, aby ukázal, že ministerstvo války – jak zněl dobový název – dělá z gauča dezertéra a zrádce; Lugones tohoto nešťastníka vychválil jako rytíře a prohlásil ho za archetyp. Dnes neseme následky.“ Gaučo, jak se dočteme ve vysvětlivkách na konci svazku, je napůl kočovný obyvatel argentinské pampy, honák dobytka, krotitel koní a zdatný jezdec. První soubor v tomto svazku je výběrem z Borgesových předmluv z let 1923 až 1974. Vedle argentinských spisovatelů v nich Borges představuje např. Bradburryho, Carlyla, Cervantese, Gibbona, H. Jamese, Kafku, Melvillu, Shakespearova *Macbetha*, Swedenborga, Valéryho či Whitmana. Borges umí díla a autory přiblížit čtivě a přitom stručně, nepotřebuje k tomu desítky stran; vyhmátne podstatu jejich významu či velikosti a navíc je přibližuje s vášnivostí nejen znalce, ale skutečného čtenáře. *Božská komedie* je v centru zájmu *Devíti dantovských esejí*. Je známo, jak Dante miloval Beatrici, kterou ztratil. A Borges se domnívá, že „Dante vytvořil nejlepší knihu v dějinách literatury proto, aby do ní začlenil několik setkání s navždy ztracenou Beatricí. (...) tím podstatným je úsměv a hlas, o nichž Dante ví, že jsou ztraceny.“ Borges ale nijak nezjednodušuje, v devíti esejích si všímá mnoha zajímavých problémů *Komedie*, já jsem vybral jen jeden z jeho zajímavých závěrů. Pozoruhodný je Borgesův projekt *Osobní knihovny* z roku 1985, kdy vybral sto základních děl

